

เมืองสีเขียว : โอกาส ในการพัฒนาเมืองให้น่าอยู่ อย่างยั่งยืน

ชนกช ชสิรภณญ์
กองยุทธศาสตร์การพัฒนาเมือง

1 บทนำ

ในปี ค.ศ. 2018 ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองมีจำนวนสูงถึง 4.2 พันล้านคน คิดเป็นสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 55 ของประชากรทั่วโลก ซึ่งเพิ่มขึ้นมากจากอดีตในปี ค.ศ. 1950 ที่มีประชากรเพียง 751 ล้านคนหรือคิดเป็นร้อยละ 30 เท่านั้น ที่อาศัยในเมือง องค์การสหประชาชาติได้คาดการณ์ว่าในปี ค.ศ. 2050 ประชากรโลกจะอาศัยอยู่ในเมืองถึง 6.7 พันล้านคน และคิดเป็นร้อยละ 68 ของประชากรทั่วโลก ทั้งนี้ ร้อยละ 90 ของการเติบโตนี้จะเกิดขึ้นในภูมิภาคเอเชียและแอฟริกา¹ อัตราการขยายตัวสูงของประชากรเมืองส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจในเมืองเพิ่มมากขึ้น ทั้งด้านการผลิตและบริการ ความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน และบริการของรัฐในด้านต่าง ๆ ที่มีคุณภาพและปริมาณสูงกว่าในพื้นที่ชนบท

เมื่อพื้นที่เมืองต้องรองรับประชากรจำนวนมาก รวมทั้งกิจกรรมที่ตามมาอย่างแตกต่างกันหลากหลาย จึงก่อให้เกิดทั้งผลดีทางเศรษฐกิจและการจ้างงาน ควบคู่ไปกับผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์ต่อสิ่งแวดล้อม สภาพความเป็นอยู่และความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในเมือง ดังนั้นการบริหารจัดการเมืองให้สามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืนและน่าอยู่ด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยอย่างเหมาะสม จึงเป็นหัวใจสำคัญของความสำเร็จในการพัฒนาเมือง โดยไม่ละทิ้งกลุ่มคนใด ๆ ในสังคมไว้เบื้องหลัง พร้อมทั้งสร้างโอกาสให้คนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงบริการสาธารณะได้อย่างทั่วถึง

¹ World Urbanization Prospects: The 2018 Revision

ด้วยเหตุนี้ แนวคิด และแนวทางขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืนหลายรูปแบบที่ดำเนินการทั้งระดับโลกและระดับประเทศที่ผ่านมา อาทิ เมืองสีเขียว (green city) เมืองยั่งยืน (sustainable city) และเมืองน่าอยู่ (livable city) จึงสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการขับเคลื่อนเมืองต่าง ๆ ในประเทศไทยให้เติบโตได้อย่างสมดุล ยั่งยืนและน่าอยู่ พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทุกมิติ เพื่อรองรับคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนทุกกลุ่มได้ในระยะยาว

2 แนวคิดในการพัฒนาเมืองสีเขียว

แนวคิดหรือความหมายการพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืนในหลายรูปแบบแสดงถึงองค์ประกอบหลักของเมือง ซึ่งอาจมีทั้งมิติที่คล้ายคลึง และแตกต่างกัน ดังนั้น บทความนี้จะสรุปความหมายของเมืองสีเขียว เมืองยั่งยืน และเมืองน่าอยู่ เพื่อนำไปสู่การสำรายนโยบายความหมายใหม่ให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยมากยิ่งขึ้น

2.1 เมืองสีเขียว (green city) มีขอบเขตความหมายที่จำแนกได้ 2 ลักษณะ ลักษณะแรกเป็น **ความหมายเชิงแคบ** ของเมืองสีเขียว ซึ่งหมายถึงเมืองที่ให้ความสำคัญกับ **พื้นที่สีเขียว (green space/areas)** ทั้งที่เป็นสมบัติสาธารณะ และที่ครอบครองโดยเอกชน มีการใช้ประโยชน์เป็นพื้นที่เพื่อนันทนาการ และพื้นที่ทางธรรมชาติและกิจกรรมชาติอันเป็นที่อยู่ของสิ่งมีชีวิต อาทิ ป่าไม้ พื้นที่ชุ่มน้ำ พื้นที่ชายหาด พื้นที่ริมน้ำ เป็นต้น รวมไปถึงพื้นที่ที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น รื่นยาวตามแนวเส้นทางคมนาคมและสาธารณูปโภค ตลอดจนพื้นที่สีเขียวที่ปล่อยรกร้าง² นอกจากนี้พื้นที่สีเขียวแล้ว ยังอาจครอบคลุมถึง **อาคารสีเขียว (green buildings)** ซึ่งมุ่งเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพของตัวอาคารและที่ตั้งของอาคาร ให้มีการออกแบบก่อสร้างที่ประหยัดการใช้พลังงาน น้ำ และวัสดุภายในอาคาร เพื่อลดผลกระทบต่อสุขภาพของคนและสิ่งแวดล้อม ส่วนความหมายลักษณะที่สองของเมืองสีเขียวเป็น **ความหมายเชิงกว้าง** ซึ่งหมายถึง **เมืองยั่งยืน (sustainable city)** ซึ่งเป็นเมืองที่มีการพัฒนากระบวนการทางด้านเศรษฐกิจและสังคม มีการทำนุบำรุงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม และให้ความสำคัญกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อรักษาสมดุลระหว่างสิ่งแวดล้อม สังคมและเศรษฐกิจ³

² สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. เข้าถึงเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2562 จาก www.onep.go.th/urban/plant/green_area.php

³ วรนิษฐา บุญฤทธิ. (2546). วิธีการเชิงระบบในการพัฒนาตัวชี้วัดเมืองยั่งยืน กรณีศึกษา เทศบาลนครสงขลา. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. เข้าถึงเมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2556 จาก http://kb.psu.ac.th/psukb/bitstream/2553/3518/16/233075_ti.pdf

2.2 เมืองน่าอยู่ (livable city) หมายถึงเมืองที่ประชาชนอาศัยอยู่อย่างมีความสุข

มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีการศึกษาและการเข้าถึงบริการสาธารณสุข มีเศรษฐกิจฐานรากที่เข้มแข็ง มีวัฒนธรรม ภูมิปัญญาและจารีตประเพณีของตนเอง ทั้งนี้ความน่าอยู่ของเมืองในประเทศไทยในแต่ละพื้นที่จะแตกต่างกันไปตามศักยภาพ ความพร้อม ความต้องการและค่านิยมของประชาชนในสังคมและชุมชน⁴ นอกจากนี้ยังรวมไปถึงการมีผังเมืองที่ดี เป็นบ้านเมืองที่ปลอดภัยจากยาเสพติด อาชญากรรม มีการจัดระเบียบสังคมที่ดี ประชาชนมีรายได้เลี้ยงตัวเองอย่างเพียงพอ ได้รับบริการพื้นฐานที่ดีจากรัฐ⁵

แนวคิดของเมืองทั้งสองรูปแบบข้างต้น ต่างมุ่งเน้นไปที่ผลลัพธ์ (outcome) คือ คุณสมบัตินี้หรือคุณลักษณะของเมืองที่มีสภาพทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมที่สมดุลสอดคล้องกับศักยภาพของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ อย่างไรก็ตาม ในปี พ.ศ. 2554 สศช. ได้เสนอแนวคิดเรื่อง การเติบโตสีเขียวของเมือง⁶ ซึ่งให้ความสำคัญที่กระบวนการ (process) พัฒนาเมืองให้มุ่งไปสู่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยที่กิจกรรมภายใต้แนวทางการพัฒนาดังกล่าว มีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดของเสียและก๊าซเรือนกระจกในปริมาณที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนและสิ่งแวดล้อม เสื่อมโทรมและสูญเสียความสมดุลในการค้าทุนการดำรงชีพและสนับสนุนวิถีการดำเนินชีวิตของประชากรในทุกสาขาการผลิต

ดังนั้น เมืองสีเขียว (เมืองยั่งยืน น่าอยู่) ในบทความนี้ จึงหมายถึงเมืองสีเขียวในเชิงกว้างคือเมืองยั่งยืน ที่ผนวกมุมมองประกอบของความเป็นเมืองน่าอยู่ โดยมีการบริหารจัดการในทุกมิติเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ 11 (Sustainable Development Goals : SDG-11) สร้างเมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ให้มีความยั่งยืน ปลอดภัย มีภูมิคุ้มกัน และไร้ความเหลื่อมล้ำ⁷

3 การขับเคลื่อนเมืองสีเขียวในระดับโลก

นานาชาติทั่วโลกได้ร่วมกันรับรองเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) ที่จัดเตรียมโดยองค์การสหประชาชาติเมื่อปี พ.ศ. 2558 ในการประชุมสมัชชาสหประชาชาติ ณ นครนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา SDGs ประกอบด้วย 17 เป้าหมายที่ครอบคลุม 5 มิติ คือ มนุษย์และสังคม (People) เศรษฐกิจ (Prosperity) สิ่งแวดล้อม (Planet) ธรรมาภิบาล (Peace) และความเป็นหุ้นส่วน (Partnership)

ประเด็นการพัฒนาเมืองปรากฏใน SDG-11 ที่ได้กำหนดเป้าหมาย (goal) ให้มีการ “สร้างเมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ให้มีความยั่งยืน ปลอดภัย มีภูมิคุ้มกัน และไร้ความเหลื่อมล้ำ” โดยมีรายละเอียดถ่ายทอดลงสู่ระดับเป้าประสงค์ (targets) ที่ประเทศควรดำเนินการให้สำเร็จ ภายในปี พ.ศ. 2573 รวมทั้งหมด 7 ด้านหลัก⁸ คือ (1) สร้างหลักประกันในการเข้าถึง

⁴ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2547). เมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่. ม.ป.ท.
⁵ กระทรวงมหาดไทย. (ม.ป.จ.). ความหมายของบ้านเมืองน่าอยู่. เข้าถึงเมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2556 จาก <http://www.mahadthai.com/html/goodhome/goodhome1.html>
⁶ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). โครงการขับเคลื่อนการเติบโตสีเขียวของเมืองภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11.
⁷ United Nations. (2015). Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development. A/RES/70/1.
⁸ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน.

ที่อยู่อาศัยและบริการพื้นฐานที่พอเพียง ปลอดภัย ในราคาที่สามารถจ่ายได้ และยกระดับชุมชนแออัด (2) จัดให้มีการเข้าถึงระบบคมนาคมขนส่งที่ยั่งยืน ปลอดภัย ในราคาที่สามารถจ่ายได้ และพัฒนาความปลอดภัยทางถนน โดยคำนึงถึงกลุ่มเปราะบาง ซึ่งประกอบด้วย ผู้พิการ ผู้สูงอายุ เด็กและสตรี (3) ยกระดับความเป็นเมืองและขีดความสามารถในการพัฒนาเมือง วางแผนและบริหารจัดการ การตั้งถิ่นฐานของมนุษย์อย่างมีส่วนร่วม บูรณาการและยั่งยืน (4) เสริมสร้างการปกป้องและคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติของโลก (5) ลดจำนวนผู้เสียชีวิต ผู้ที่ได้รับผลกระทบ และความสูญเสียทางเศรษฐกิจ อันเกิดจากภัยพิบัติ โดยเฉพาะทางน้ำ โดยเปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวมของโลก และมุ่งเน้นการปกป้องผู้ยากไร้และกลุ่มเปราะบาง (6) ลดผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมของเมือง ที่เกิดจากประชากรเมือง โดยให้ความสำคัญเรื่องมลพิษทางอากาศ และขยะมูลฝอยชุมชนและการจัดการของเสีย และ (7) จัดให้มีการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียว ที่ปลอดภัย เข้าถึงได้ถ้วนหน้า โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง นอกจากนี้แต่ละเป้าประสงค์ มีการกำหนดตัวชี้วัด (indicators) ไว้ประมาณ 11 รายการ เพื่อกำกับติดตามและตรวจสอบความก้าวหน้าในการดำเนินงานได้อย่างชัดเจนเป็นระบบ

4 การขับเคลื่อนเมืองสีเขียวของประเทศไทย

4.1 การดำเนินงานจากอดีตสู่ปัจจุบัน ในระยะที่ผ่านมา ประเทศไทยได้ดำเนินงานที่มีส่วนสนับสนุนให้เมืองมีการพัฒนาอย่างยั่งยืนและน่าอยู่ ภายใต้โครงการหรือภารกิจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง โดยมีจุดเน้นเฉพาะด้าน อาทิ

4.1.1 เมืองคาร์บอนต่ำ ภายใต้โครงการเทศบาลไทยมุ่งสู่เมืองคาร์บอนต่ำ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 84 พรรษา⁹ ที่ดำเนินการโดยสมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย ด้วยการสนับสนุนจากสหภาพยุโรป แนวคิดสำคัญของโครงการฯ คือการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงควบคู่ไปกับการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก โดยได้กำหนดมิติของการเป็นเมืองคาร์บอนต่ำในไว้ 4 ด้าน คือ (1) เมืองแห่งต้นไม้ (2) เมืองไร้มลพิษ (3) เมืองประหยัดพลังงาน และ (4) เมืองที่มีการบริโภคอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ มีเทศบาลที่เข้าร่วมโครงการจำนวน 84 เทศบาล ใช้ระยะเวลาดำเนินงาน 39 เดือน (กุมภาพันธ์ 2555 - มกราคม 2558)

4.1.2 เมืองน่าอยู่ ได้รับการส่งเสริมอย่างต่อเนื่องจากกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม¹⁰ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย และมูลนิธิสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 ทั้งสามหน่วยงานได้ร่วมกันพัฒนากรอบแนวคิดและตัวชี้วัดเทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืนสำหรับเทศบาลทุกระดับ

⁹ สมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย. (2555). คู่มือเทศบาลนำร่อง โครงการเทศบาลไทยมุ่งสู่เมืองคาร์บอนต่ำเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 84 พรรษา. เข้าถึงเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2562 จาก http://chm-thai.onep.go.th/chm/city/document/lcm_epaper_5.pdf

¹⁰ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2561). คู่มือประเมินเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน ประจำปี 2561 เข้าถึงเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2562 จาก <http://www.deqp.go.th/service-portal/green-city/municipal-livable-system/download/document-2561/>

โดยน้อมนำกระแสพระราชดำริสและแนวทางตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้เป็นหลักในการประเมินเทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืน ตามเป้าประสงค์สูงสุด คือ ประชาชนมีความพึงพอใจ มีความสุข และมีคุณภาพชีวิตที่ดี ปัจจุบันมีการปรับปรุงองค์ประกอบของการเป็นเมืองน่าอยู่ไว้ 5 ด้าน ได้แก่ (1) เมืองอยู่ดี (2) คนมีสุข (3) สิ่งแวดล้อมยั่งยืน (4) เทศบาลแห่งการเรียนรู้และพัฒนา และ (5) การบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล รวมตัวชี้วัดทั้งหมดประมาณ 28 รายการ และได้มีการประเมินเทศบาลน่าอยู่แล้วไม่น้อยกว่า 6 ครั้ง โดยครั้งล่าสุดในปี พ.ศ. 2561 ได้มีการปรับปรุงกรอบแนวคิดมาสู่การประเมินเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน ที่เน้นขับเคลื่อนสร้างเมืองอย่างเป็นรูปธรรม

4.1.3 เมืองอัจฉริยะ¹¹ ในปี พ.ศ. 2560 รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเมือง เพื่อให้เกิดการกระจายความเจริญอย่างเท่าเทียมในทุกภูมิภาคของประเทศไทย จึงจำเป็นต้องพัฒนาให้เมืองน่าอยู่ มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ มีการบูรณาการสาธารณูปโภค และโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ ได้แก่ ด้านคมนาคม ด้านพลังงาน และด้านดิจิทัล ด้วยเหตุนี้ นายกรัฐมนตรีจึงแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ ซึ่งกำหนดความหมายของเมืองอัจฉริยะว่าหมายถึง “เมืองที่ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัยและชาญฉลาด เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการให้บริการและการบริหารจัดการเมือง ลดค่าใช้จ่าย และการใช้ทรัพยากรของเมืองและประชากรเป้าหมาย โดยเน้นการออกแบบที่ดี และการมีส่วนร่วมของภาคธุรกิจและภาคประชาชน ในการพัฒนาเมือง ภายใต้แนวคิดการพัฒนา เมืองน่าอยู่ เมืองทันสมัย ให้ประชาชนในเมืองมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขอย่างยั่งยืน” ทั้งนี้ คณะกรรมการฯ ได้จำแนกเมืองอัจฉริยะเป็น 7 ประเภท ได้แก่ (1) สิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ (2) เศรษฐกิจอัจฉริยะ (3) พลังงานอัจฉริยะ (4) การบริหารภาครัฐอัจฉริยะ (5) การดำรงชีวิตอัจฉริยะ (6) การเดินทางและขนส่งอัจฉริยะ และ (7) พลเมืองอัจฉริยะ ทั้งนี้ รัฐบาลได้กำหนดมาตรการส่งเสริมและสนับสนุนการเป็นเมืองอัจฉริยะ ด้วยกลไกการจัดทำแผนนโยบายและแผนการขับเคลื่อนเมืองน่าอยู่ การสร้างระบบนิเวศที่เอื้อต่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลและประยุกต์ใช้งานเมืองอัจฉริยะ รวมทั้งสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล การพัฒนาบุคลากรและกำลังคน ตลอดจนการส่งเสริมจาก BOI สำหรับกิจการ 3 ประเภท คือ กิจการพัฒนาระบบเมืองอัจฉริยะ กิจการพัฒนาพื้นที่เมืองอัจฉริยะ และกิจการพัฒนานิคมหรือเขตอุตสาหกรรมอัจฉริยะ

4.2 การดำเนินงานในระยะต่อไป ปัจจุบันประเทศไทยมีนโยบายและยุทธศาสตร์ระดับชาติที่ให้ความสำคัญเรื่องเมืองสีเขียวหรือเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน ไว้ในอย่างกว้างขวางและครอบคลุม ดังนี้

¹¹ สำนักงานเมืองอัจฉริยะประเทศไทย (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล). (2562). เข้าถึงเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2562 <https://www.smartcitythailand.or.th/>

4.2.1 ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580)¹² ให้ความสำคัญกับเมืองในหลายบทบาท ได้แก่ (1) เมืองที่สนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ อาทิ เมืองท่องเที่ยว เมืองเพื่อการประชุมและการแสดงนิทรรศการ (MICE) เมืองเศรษฐกิจเฉพาะด้าน เมืองเศรษฐกิจประจำภาค เมืองเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เป็นต้น (2) เมืองที่เอื้อต่อการสร้างชีวิตและสังคมที่มีคุณภาพและปลอดภัย ตอบสนองต่อสังคมสูงวัยและลดความเหลื่อมล้ำระหว่างกลุ่มประชากรในเขตเมือง (3) เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมการเพิ่มพื้นที่สีเขียว รวมทั้งการจัดการเมืองเพื่อมุ่งสู่เมืองคาร์บอนต่ำและเติบโตอย่างยั่งยืน และ (4) เมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน พัฒนาชนบทมั่นคง พัฒนาอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ และพื้นที่พิเศษเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ อุทยานธรณี แหล่งโบราณคดี มรดกทางสถาปัตยกรรมและศิลปวัฒนธรรม อัตลักษณ์ และวิถีชีวิตพื้นถิ่น นอกจากนี้ ยังเน้นการเชื่อมโยงเมืองหลักและเมืองรองอย่างไร้รอยต่อด้วยโครงสร้างพื้นฐาน

4.2.2 แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580)¹³ เป็นการถ่ายทอดกรอบทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะยาว มาสู่แนวทางและมาตรการที่ปฏิบัติได้อย่างเป็นลำดับขั้นตอน และจัดกลุ่มจำแนกตามประเด็นเชื่อมโยงร่วม (cross cutting issues) รวมทั้งสิ้น 23 ประเด็น ทั้งนี้ แผนแม่บทที่เกี่ยวข้องกับเมือง ประกอบด้วย 4 ประเด็น ได้แก่ (1) พื้นที่และเมืองน่าอยู่อัจฉริยะ มุ่งเน้นการพัฒนาเมืองน่าอยู่อัจฉริยะ และการพัฒนาพื้นที่เมือง ชนบท เกษตรกรรมและอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ (2) การท่องเที่ยว มุ่งเน้นกระจายโอกาสในการสร้างรายได้ไปสู่ชุมชนและเมืองอย่างทั่วถึงและยั่งยืนด้วยการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์และ

¹² สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580).

¹³ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ. เข้าถึงเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2562. http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2562/A/051/T_0001.PDF

วัฒนธรรม (3) โครงสร้างพื้นฐาน ระบบโลจิสติกส์ และดิจิทัล มุ่งเน้นพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่สนับสนุน การพัฒนาเมืองและพื้นที่พิเศษ และ (4) การเติบโต อย่างยั่งยืน สนับสนุนการเพิ่มพื้นที่สีเขียวทั้งในเขต เมืองและชนบท รวมทั้งป่าในเมือง และการพัฒนา เมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ

4.2.3 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

แห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2565) มุ่งเน้นการพัฒนาเชิงพื้นที่และเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจของ เมืองต่าง ๆ ให้สูงขึ้น พร้อมกับการใช้มาตรฐานด้าน สิ่งแวดล้อม การจัดระเบียบผังเมืองและความปลอดภัย ตามเกณฑ์เมืองน่าอยู่ที่เหมาะสม เพื่อกระจายโอกาส ทางเศรษฐกิจและสังคมให้ทั่วถึง อันจะนำไปสู่การ ลดความเหลื่อมล้ำภายในสังคม ดังนั้น จึงต้องเร่ง พัฒนาเมืองให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ **โดยยุทธศาสตร์ ที่ 9 การพัฒนาภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจ** มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนาเมืองศูนย์กลาง ของจังหวัดให้เป็นเมืองน่าอยู่สำหรับคนทุกกลุ่ม ตลอดจนพัฒนาและฟื้นฟูพื้นที่ฐานเศรษฐกิจหลักให้ ขยายตัวอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งเพิ่ม คุณภาพชีวิตของคนในชุมชน

5 บทสรุป

แนวคิด และแนวทางขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองสีเขียวหรือเมือง ยั่งยืนน่าอยู่ เป็นโอกาสในการพัฒนาประเทศไทยให้เติบโตได้อย่างสมดุล และยั่งยืน ซึ่งในระยะที่ผ่านมาประเทศไทยได้ดำเนินงานโครงการและ มาตรการต่าง ๆ ตลอดจนจัดตั้งกลไกขับเคลื่อนที่มีส่วนสนับสนุนให้เมืองมี ความน่าอยู่อย่างยั่งยืนมาโดยตลอด ส่วนการดำเนินงานในระยะต่อไปนั้น มีกรอบทิศทางการพัฒนาเมืองกำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2565) ซึ่งเป็นนโยบายและแผน ระดับชาติที่กำหนดแนวทางการพัฒนาเมืองให้เติบโตได้อย่างยั่งยืน เพื่อให้ เมืองต่าง ๆ มีความน่าอยู่ สามารถรองรับคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน ทุกกลุ่ม และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ ได้อย่างครอบคลุม

การผลักดันแนวคิดการพัฒนาเมืองสีเขียวหรือเมืองยั่งยืนน่าอยู่ ให้แพร่หลายและเป็นที่ยอมรับโดยภาคีการพัฒนาทุกส่วน จำเป็นต้องมี **ปัจจัยสนับสนุนสำคัญ** ได้แก่ (1) ข้อมูลของเมืองที่มีรายละเอียดระดับชุมชน ที่ถูกต้อง แม่นยำและเป็นปัจจุบัน โดยในเบื้องต้นอาจใช้กรอบตัวชี้วัดของ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าที่ 11 เป็นแนวทางเริ่มต้น ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวางแผนและการบริหารจัดการเมืองได้ อย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึง (2) ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชนในการพัฒนาเมือง ภายใต้อัตลักษณ์ที่ทุกฝ่ายได้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ และร่วมรับผลประโยชน์ และ (3) การลงทุนใน โครงสร้างพื้นฐานสาธารณูปโภคสาธารณูปการที่มีการวางแผน และ ออกแบบโดยคำนึงถึงการเตรียมพร้อมรับมือกับภัยพิบัติจากธรรมชาติ ซึ่ง จะเกิดอย่างรุนแรงและบ่อยครั้งมากขึ้น อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศ ทั้งนี้ ปัจจัยเหล่านี้จะส่งผลให้เมืองมีการเติบโตอย่างยั่งยืน (sustainable) ครอบคลุมคนทุกกลุ่ม (inclusive) และสามารถปรับตัว (resilient) รองรับความเสี่ยงและการเปลี่ยนแปลงได้ในระยะยาว